

KLÍČ KE CVIČENÍM Z PRACOVNÍHO SEŠITU DĚJEPIS 8

nakladatelství Nová škola – DUHA

www.novaskoladuha.cz/klice-ke-cvicenim/

KLÍČ KE CVIČENÍM Z PRACOVNÍHO SEŠITU DĚJEPIS 8 (88-41)

strana 4

1. Třicetiletou válku ukončil roku 1648 **vestfálský** mír. Náboženství státu záviselo na tom, jakého vyznání byl **panovník**. Francie posílila vliv v Evropě a získala území **Alsaska**. Novou velmocí se stalo **Švédsko**. Nově vzniklo **Nizozemí** a **Švýcarsko**. Španělsko ztratilo **Portugalsko**. Svou moc oslabilo **habsburská** monarchie a **Španělsko**. Během třicetileté války **klesl** počet obyvatel o **třetinu**. Nastalo období **hladomoru**. Oslabení lidé podléhali epidemiím, hlavně **moru**.
2. 1. Švýcarsko, 2. Portugalsko, 3. mor, 4. Nizozemí, 5. třetinu, 6. Alsasko, 7. Švédsko, 8. vestfálský; **tajenka:** Komenský; Komenský se proslavil např. jako učitel národů. Jeho nejznámější dílo je Labyrint světa a ráj srdce.
3. **a)** Španělsko; **b)** Švédsko; **c)** Francie; **d)** habsburská monarchie; **e)** Nizozemí.
4. 1. ne, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ano; **tajenka:** konfiskace; Konfiskace je zabavení majetku.

strana 5

5. 1. a); 2. b); 3. a); 4. c); 5. c); 6. b); 7. b); 8. b); 9. c).
1. Habsburská monarchie se skládala z **rakouské** země, zemí Koruny **české** a části **Uher**. Byla to **absolutistická** monarchie, důležité úřady sídlily nadále ve **Vídni**. Protože byli Habsburkové **katolíci**, začala probíhat rekatolizace. Nekatolíci museli přestoupit ke **katolické** víře, nebo odejít do **vyhnanství/exilu**. K nejvýznamnějším emigrantům patřil Jan **Amos Komenský**. Majetek emigrantů byl **konfiskován** (zabaven) a získala ho za pomoc Habsburkům **německá** šlechta. Novým zdrojem příjmů pro šlechtu se stalo zakládání **manufaktur** – velkých dílen, kde každý dělník vyráběl jen **část** výrobku.
2. 1.–g), 2.–c), 3.–d), 4.–f), 5.–a), 6.–e), 7.–b).
3. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ne; **tajenka:** rekatolizace; Rekatolizace je znovuobracení na katolickou víru.

strana 6

4. Po smrti **Ferdinanda III.** nastoupil na trůn Leopold I., za jehož vlády došlo ke **zvyšování** daní, které se přeneslo z vrchnosti na **poddané**. Protože došlo k **úbytku** obyvatel a objem práce zůstal stejný, **vzrostly** robotní povinnosti. Aby šlechta zabránila útekům **poddaných** z panství, omezila jejich pohyb. Připoutání poddaných k půdě, na níž žili, označujeme jako **nevolnictví**. Proti nadměrné **robotě** a nevolnictví docházelo k selským **vzpourám**, Leopold I. proto vydal tzv. **robotní patent**, kterým omezoval robotu na **tři** dny v týdnu.
5. 1. daně, 2. rekatolizace, 3. robota, 4. nevolnictví, 5. Komenský, 6. jezuité, 7. tři dny, 8. Uhry, 9. vestfálský, 10. konfiskace, 11. Leopold I., 12. manufaktura; **tajenka:** Alois Jirásek; např.: Alois Jirásek byl český spisovatel píšící především prózu a dramata s historickou tematikou. K jeho knihám o pobělohorském období patří Temno a Psohlavci.
6. Po třicetileté válce začali **Turci** podnikat výpravy do **střední** Evropy. Roku 1683 obléhali **Vídeň**, po dvou měsících **byli poraženi**. Za Leopolda I. a jeho nástupce **Josefa I.** byli Turci vytlačeni na **Balkánský** poloostrov a ztratili část **Uher**. Roku 1700 po vymření **španělské** větve Habsburků došlo k válce o **španělské** dědictví mezi **habsburskou** monarchií a **Francií**. Do této války se zapojila většina evropských států. **Francie** sice získala španělský trůn, ale nesměla se se Španělskem **spojit**.
7. a) Belvédér, b) Schönbrunn.

strana 7

8. 1. absolutismus, 2. Francie, 3. Vídeň, 4. Leopold I., 5. Majestát, 6. španělská, 7. osmanská, 8. Balkánský; **tajenka:** Savojský; např.: Evžen Savojský byl významný rakouský vojevůdce na přelomu 17. a 18. století, vyznamenal se ve válce s Turky.
9. Karel VI. neměl **mužského** potomka, proto se snažil zajistit nástupnictví pro Marii **Terezii**. Roku 1713 vyhlásil tzv. **pragmatickou sankci**, která umožňovala nástupnictví v **ženské** linii v případě vymření **mužské** linie a potvrzoval **nedělitelnost** habsburské monarchie.
10. 1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ne, 7. ne, 8. ne, 9. ano; **tajenka:** praktický.
11. **a)** Karel VI.; **b)** Vídeň.

strana 8

12. 1. Savojský, 2. Ferdinand III., 3. Španělsko, 4. pragmatická sankce, 5. robota, 6. Nizozemí, 7. Marie Terezie, 8. nevolnictví, 9. Karel VI.; **tajenka:** Jan Kozina; Jan Sladký Kozina byl např.: vůdce povstání Chodů.
1. Ve středověku se panovník většinou dělil o svou moc se **stavy**. Pokud podíl na vládě převážil ve prospěch stavů, nazýváme tento typ vlády **stavovská** monarchie, například České království od konce 15. století do porážky (u Lipan/na Bílé hoře). V **absolutistické** monarchii má panovník neomezenou moc. V **konstituční** monarchii je moc panovníka omezena **ústavou** (konstitucí) a **parlamentem**. Příkladem konstituční monarchie je **Anglie**. V době baroka se společnost podle původu dělila na **tři** základní společenské vrstvy, hlavní roli měl nadále **panovník**. Nejvýznamnějším vlastníkem půdy byla **šlechta** a **církev**. Novou vrstvou se stali **měšťané**. Nejnižší posta-

vení měli (**chudí**) **venkované** a městská **chudina**. Poddaní měli povinnost **robotovat** na polích své vrchnosti, odvádět **daně** a církvi **desátky**.

1. měšťané, 2. ústava, parlament, 3. rychtář, 4. absolutismus, 5. Jagellonci, 6. desátek, 7. duchovenstvo, 8. robota, 9. monarchie, 10. zabavit, 11. Anglie, 12. Karel VI.; **tajenka**: Marie Terezie.

strana 9

1. V 17. a 18. století převládá v Evropě umělecký sloh, kultura a životní styl zvaný **baroko**. Bylo spjato s **katolic-kou** církví, snažilo se vést člověka **ke zbožnosti**. Z církevních staveb vznikaly **kostely** a **kláštery**; ze světských staveb např. **zámky**, **letohrádky (paláce)** a radnice. Barokní architektura se vyznačuje těmito rysy: kontrast, **okázalost** a **výrazná** barevnost. Typickými zdobnými prvky jsou plastiky a **sochy**, stropní malby, výzdoba ze **zlata**, stříbra a **mramoru**. Co se týká hudebních nástrojů, rozvíjela se hra na **varhany**. Nejvýznamnějším hudebním skladatelem byl Němec Johann Sebastian **Bach**. Vznikl nový dramatický žánr – **opera**.
2. **a)** 1. baroko, 2. baroko, 3. románský, 4. románský, 5. baroko, 6. renesance, 7. gotika, 8. gotika; **b)** barokní sloh – 4, gotický sloh – 2, renesanční sloh – 3, románský sloh – 1.
3. K významným barokním architektům u nás se řadí otec a syn Dientzenhoferovi (chrám svatého **Mikuláše** v Praze) a Jan Blažej **Santini-Aichel** – tvůrce tzv. barokní **gotika**. K velkým barokním stavbám patřily **chrámy**, **zámky** a **paláce**. K drobným stavbám řadíme boží **muka**, **kapličky** a **mariánské (morové)** sloupy a **kašny**. Mezi významné **malíře** působící v Čechách patřil Karel Škréta, mezi **sochaři** vynikal Matyáš Braun. Jan Jakub Ryba je autorem České **mše vánoční**.

strana 10

4. **a)** 1–G), 2–E), 3–A), 4–F), 5–B), 6–H), 7–D), 8–C); **b)** 1, 7, 8; **c)** 2; **d)** jako poděkování za to, že morová epidemie skončila, či na ochranu před morem.
5. **a)** stavitelé: Blažej Santini-Aichel, otec a syn Dientzenhoferovi; hudebníci: Jan Jakub Ryba, Johann Sebastian Bach, Georg Fridrich Händel, Antonio Vivaldi; malíři: Diego Velázquez, Petr Jan Brandl, Jan Kupecký, Karel Škréta, Rembrant van Rijn, sochaři: Matyáš Braun; **b)** Blažej Santini-Aichel, Jan Jakub Ryba, otec a syn Dientzenhoferovi, Petr Jan Brandl, Jan Kupecký, Karel Škréta, Matyáš Braun.
6. Šlechta obývala paláce a **zámky**, jejichž součástí byly **kaple** (sloužily ke mším), **taneční sál** a salonky. Truhlu nahradila **skříň**. V domácnostech přibýly výrobky z českého **skla** a porcelánu. Stěny pokrývaly luxusní tkaniny, např. **gobelíny**. Oblíbený byl **čalouněný** nábytek a postel s **nebesy**. Krb nahradila **kachlová** kamna. Při stolování se začala používat **vidlička**. Módou se stalo pít **kávy** a **čokolády**.
7. 1. b), 2. a), 3. c), 4. b), 5. a), 6. a), 7. b), 8. a), 9. c); **tajenka**: byl, bez soch.

strana 11

1. Po smrti Alžběty I. z dynastie **Tudorovců** usedl na anglický trůn skotský král **Jakub I.** z dynastie **Stuartovců**. Anglie a Skotsko se staly **personální** unií; obě země byly tedy samostatné, ale měly **společného** panovníka. Jakub I. přestoupil k **anglikánské** církvi, aby se mohl stát anglickým **králem**. Po jeho smrti nastoupil na anglický trůn jeho syn **Karel I.**, který se snažil zavádět **anglikánskou** církev v Irsku a ve **Skotsku**, což zde vedlo k **povstání**. Na vojenský zásah proti povstalcům ve **Skotsku** potřeboval **peníze**. Když mu je **parlament** odmítl poskytnout, rozpustil ho a začal vládnout **absolutisticky**. Neshody mezi králem a parlamentem vyústily roku 1642 v **občanskou** válku.
2. 1. anglikánská, 2. občanská, 3. parlament, 4. Jindřich VIII., 5. pragmatická, 6. Uhry, 7. katolické, 8. Stuartovci, 9. vestfálský, 10. Jakub I., 11. absolutismus, 12. konstituce, 13. personální unie; **tajenka**: lord protektor.
3. Nakonec byl Karel I. zajat a **popraven**. V Anglii byla vyhlášena **republika**. V parlamentu se však rozpoutal boj o moc. Toho využil Oliver **Cromwell** – rozehnal ho a zavedl vojenskou **diktaturu**. Je označován jako lord **protektor**, pronásledoval **katolíky** a své **odpůrce**. Za jeho vlády nastal hospodářský **rozvoj**. Podporoval **námořní** obchod, kvůli tomu vedl válku s **Nizozemím**, v níž **vyhrál**. Cromwell vojensky ovládl **Irsko** a **Skotsko**, čímž sjednotil **britské** ostrovy pod nadvládu Anglie. Po jeho smrti byla obnovena **monarchie**, anglickým králem byl jmenován **Karel II.**
4. **a)** Jakub I., **b)** Oliver Cromwell, **c)** Karel I.

strana 12

5. Jakub II. byl stoupenec **katolické** církve, chtěl vládnout **absolutisticky**, a proto rozpustil **parlament**, což vedlo k tzv. slavné **revoluci** bez kapky krve, při níž byl Jakub II. nahrazen svým zetěm **Vilémem Oranžským**. Anglie se stala **konstituční** monarchií, v níž je moc panovníka vymezena a kontrolována **parlamentem**. V roce 1707 po sloučení **skotského** parlamentu s **anglickým** parlamentem vznikl nový stát – **Velká Británie**.
6. 1. Švédsko, 2. republika, 3. kapky krve, 4. čalouněný, 5. Jakub II., 6. Stuartovci, 7. baroko, 8. Oliver Cromwell, 9. Karel I., 10. král, parlament, 11. robota, 12. Velká Británie, 13. Vilém III.; **tajenka**: Deklarace práv; Deklarace práv potvrzovala výsady a postavení parlamentu.

7. 1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ano, 5. ne; **tajenka:** Drake.

8. 1–d), 2–a), 3–g), 4–e), 5–b), 6–f), 7–c).

strana 13

1. Přistání **Kryštofa Kolumba** na Bahamách roku 1492 bylo začátkem objevování **Ameriky**. **Španělé** kolonizovali Jižní a Střední Ameriku, **Portugalci** území dnešní Brazílie. Do Severní Ameriky směřovali **Angličané** a **Francouzi**. Jádrem dnešních USA bylo **13** anglických **kolonií**. Lidé do těchto kolonií odcházeli z **náboženských** důvodů a kvůli nové **půdě**. Kolonie byly pro mateřské země **zdrojem financí**. Dovážely se z nich zemědělské plodiny, např. **bavlna**, **tabák**, **káva**. Největší spory o kolonie v Severní Americe propukly mezi **Velkou Británií** a **Francií**. Ukončila je **sedmiletá válka**, v níž zvítězila **Velká Británie**.
2. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ano; **tajenka:** Děkuvzdání; Děkuvzdání – tento svátek se slaví jako připomínka první úrody přistěhovalců do Ameriky; domorodci přistěhovalcům pomohli první úrodu vypěstovat.
3. Válka Britů s **Francouzi** o kolonie byla nákladná, a tak Britové zavedli v koloniích nová **cla** (poplatky na dovážené zboží). Kolonisté **neměli** zástupce v britském parlamentu. Spory mezi Brity a kolonisty vyvrcholily r. 1773 událostí **bostonské pití čaje**, kdy se osadníci převlékli za **indiány** a vyházeli do moře **čaj** dovezený Brity. Britové přístav uzavřeli do doby, než kolonisté škodu **zaplatí**. Kolonisté vytvořili vlastní **armádu** a zahájili **bojkot** britského zboží. Konflikt přerostl ve válku za **nezávislost amerických kolonií**. V čele povstalců stál George **Washington**. Osadníkům pomohly dva evropské státy: **Francie** a **Španělsko**. Roku 1776 vydali zástupci **13** kolonií **Prohlášení nezávislosti**, v němž zdůvodňovali odtržení od **Velké Británie**. Válka za nezávislost skončila roku **1783**.
4. 1. Washington, 2. třináct, 3. Velké Británii, 4. parlamentu, 5. Francie, Španělsko, 6. cla, 7. sedmiletá, 8. pitím čaje, 9. Afriky; **tajenka:** Gibraltar.

strana 14

1. Ludvík XIV. nastoupil na trůn ve **4** letech, proto za něj vládla jeho **matka** a kardinál **Mazarin**. Roku 1648 vypuklo **povstání** parlamentu proti vládě, skončilo **neúspěchem** parlamentu. Po smrti **Mazarina** se ujal vlády Ludvík XIV. a stal se prvním **absolutistickým** panovníkem Francie. Za jeho vlády došlo k hospodářskému **rozkvětu**. Stát podporoval zakládání **manufaktur**, **dovoz** levných surovin z kolonií a budování **obchodních** cest. Král přesídlil z Paříže do **Versailles**, kde vybudoval **zámecký** komplex. Toto období nazýváme „**zlatý věk**“ Francie. Ludvík XIV. podporoval také vědu a **umění**. Negativem Ludvíkovy vlády byly **nákladné** války, které pro stát znamenaly velké **dluhy**. Roku 1685 zrušil **edikt nantský**, a proto začali Francii opouštět **hugenoti**, což vedlo k **prohloubení** hospodářské krize.
2. 1. edikt nantský, 2. Mazarin, 3. indiáni, 4. sedmiletá, 5. Versailles, 6. bartolomějská, 7. manufaktura, 8. umění, věda, 9. Cromwell, 10. hugenoti; **tajenka:** Král Slunce.
3. Ludvík XV. **ztratil** v **sedmileté** válce kolonie v **Severní Americe** a v **Indii**, a proto zvyšoval **daně**, které odváděly jen **měšťané** a **venkované**. Od daní byli osvobozeni **šlechtici** a **duchovní**. Za jeho vlády se rozvíjela **věda** a kultura. To však nic nezměnilo na hluboké politické i společenské **krizi**.
4. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ne; **tajenka:** pompadurka; Módní doplněk zvaný pompadurka je malá kabelka, která dostala název podle markýzy de Pompadour, milenky krále Ludvíka XV.

strana 15

1. Na území Svaté říše římské vznikla roku 1618 personální unie **Braniborsko-Prusko**, jejímž hlavním městem byl **Berlín**. Z tohoto státu roku později vzniklo **Prusko**. Pruský král **Fridrich Vilém I.** provedl řadu **reform** (změn) a proměnil Prusko na **vojenský** stát s nejlépe vycvičenou **armádou**. Jeho syn **Fridrich II.** Veliký podporoval **hospodářský** rozvoj. Ve válkách o **rakouské** dědictví získal **Slezsko** a **Kladsko**. Další území získal během dělení **Polska**. Z Pruska se stala evropská **velmoc**.
2. **a) škrt:** dali nezávislost Velké Británii, **oprava:** získali nezávislost na Velké Británii; USA; **b) škrt:** ztráta Slezska a Kladska, **oprava:** získal Slezsko a Kladsko; Prusko; **c) škrt:** absolutistická monarchie, **oprava:** konstituční monarchie; Anglie; **d) škrt:** získal kolonie v Severní Americe a Indii, **oprava:** ztráta kolonií v Severní Americe a Indii; Francie.
3. 1. Berlín, 2. Fridrich II., 3. parlament, 4. armádu, 5. Braniborsko, 6. Slezsko, 7. Versailles, 8. reformy; **tajenka:** brambory.
4. 1. USA – G, 2. Prusko – C, 3. Francie – H, 4. Anglie – F, 5. Anglie – D, 6. Prusko – I, 7. Anglie – J, 8. Francie – B, 9. Anglie – E, 10. Francie – A.

strana 16

1. Rusko bylo v 17. století rozlohou **velkou**, ale oproti většině Evropy hospodářsky **zaostalou** zemí, v níž vládl rod **Romanovců**. Ruský panovník – **car** – vládl nejtvrdějším způsobem **absolutismu**, o moc se **nedělil** s **nikým**. Ruský absolutismus se nazývá **samoděržaví**, nevolníkům se říkalo **mužici**. V Rusku byla vyšší šlechta – **bojaři** a **nižší** – služebná šlechta, která dostávala od **cara** za své služby **půdu**, proto mu byla oporou.

2. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka:** jantarová komnata, Fridrich Vilém První.
3. Cílem cara **Petra I. Velikého** bylo modernizovat Rusko a přiblížit ho vyspělým **evropským** zemím. Byl ovlivněn **osvícenstvím**. Reformoval **armádu**, zakládal **manufaktury** a školy. Provedl reformu **daní**, které předcházelo **sčítání** lidu. Díky vítězství ve válce se **Švédskem** získal přístup k **Baltskému** moři. Rusko začínalo ovlivňovat **evropskou** politiku. Založil nové hlavní město – **Petrohrad**.
4. **tajenka:** Petr, bitvě, Poltavy.

strana 17

5. Kateřina II. Veliká získala přístup k **Černému** moři, když porazila **Turky**. Získala i poloostrov **Krym** a přístup do úžin **Bospor** a **Dardanely**. Při trojím dělení **Polska** získalo Rusko další území. Kateřina II. zabavila majetek **klášterům** a z duchovních učinila státní **úředníky**, čímž nad nimi získala **kontrolu**. Zakládala školy a podporovala **vědu** a umění. Byla příznivkyně **osvícenství**, její vládu označujeme jako **osvícenský** absolutismus.
6. 1. car, bojaři, 2. Petrohrad, 3. Dardanely, Bospor, 4. armádu, 5. Baltskému, 6. Krym, 7. Turky, 8. pravosláví, 9. Černému, 10. Švédsko, 11. služebná, 12. samoděržaví, 13. muži; **tajenka:** Benátky severu.
7. Kateřina II. Veliká; naučit se rusky a přestoupit na pravoslavnou víru.
8. **Prusko:** vojenský stát, Fridrich II. Veliký, Berlín, Slezsko; **Rusko:** Petr I. Veliký, pravosláví, samoděržaví, Bospor, Kateřina II., bojaři.
9. a) Rusko; b) USA; c) Velká Británie.

strana 18

1. V Polsku docházelo během 17. a 18. století k posilování moci **šlechty** na úkor **panovníka**. Na trůnu se vystřídalo několik velmi **slabých** panovníků. Nastal hospodářský **úpadek**. Této situace využily: **Prusko, Rusko** a **habsburská** monarchie a během trojího dělení Polska si jeho území rozdělily. Polsko roku 1795 přestalo existovat až do svého obnovení roku **1918**.
2. 1. Prusko, 2. bojaři, 3. Petr I., 4. samoděržaví, 5. Cromwell, 6. Jakub I., 7. Fridrich II., 8. plantáže, 9. Slezsko, Kladsko, 10. pravoslavná, 11. Dardanely, Bospor, 12. Versailles, 13. kolonie, 14. Polsko, 15. Boston, 16. Kateřina II., 17. konstituce, 18. Karel I.; **tajenka:** Potěmkinovy vesnice; např.: slovní obrat označující něco předstíraného, vytvořeného jen pro efekt, ve snaze oklamat.
3. 1. b); 2. a); 3. a); 4. a); 5. c), c), c), c), c).

strana 19

1. Osvícenství je myšlenkový směr, který se rozvíjel v Evropě od konce **17.** a v **18.** století. Kladl důraz na lidský **rozum**, rozvoj **přirodních** věd a přirozenou **rovnost** mezi lidmi. Panovník vládl z vůle **lidu** a snažil se prostřednictvím různých **reform** **zlepšit** život lidí v zemi. K osvícenským panovníkům patřila **Marie Terezie** a po ní **Josef II.** v **habsburské** monarchii, **Fridrich II.** v Prusku a **Petr I. Veliký** a **Kateřina II. Veliká** v Rusku.
2. 1. e) – C, 2. c) – C, 3. a) – B, 4. d) – A, 5. b) – A.
1. Po smrti Karla VI. (otce **Marie Terezie**) se rozpoutaly války o **dědictví rakouské**. Proti Marii Terezii v těchto válkách bojovalo **Prusko, Bavorsko** a **Francie**. Marii Terezii poskytla vojáky i peníze **uherská** šlechta. Marie Terezie po skončení válek ztratila **Slezsko** a **Kladsko** ve prospěch **Pruska**. Císařem Svaté říše římské se stal **František I. Lotrinský**. V sedmileté válce bojovala **habsburská** monarchie s Francií a **Ruskem** proti **Prusku** a Velké **Británii**. V této válce habsburská monarchie definitivně **ztratila Slezsko** a **Kladsko**. Velká Británie získala **francouzské** kolonie v **Severní Americe** (např. **Kanadu**).
2. a) daňová, b) školství, c) armády, d) soudnictví, e) státní správy.

strana 20

3. 1. sedmiletá, 2. Slezsko, Kladsko, 3. Uhersko, 4. osvícenství, 5. konstituce, 6. pragmatická sankce, 7. Fridrich II., 8. samoděržaví, 9. František Lotrinský, 10. Karel VI., 11. robota; **tajenka:** mluvit, dělat.
4. Prohrané války a hladomory **vyčerpaly** státní pokladnu habsburské monarchie. Marie Terezie proto přistoupila k řadě **reform**. Úřady jednotlivých zemí se rušily a zřizovaly se **centrální** úřady ve **Vídni**, s čímž souvisí posílení **němčiny**. S vybíráním **daní** souvisel soupis **půdy** a majetku, kvůli reformě armády proběhlo **sčítání** lidu a zavedení příjmení, názvů **ulic** a **sčítání** domů. K rozvoji vzdělanosti přispělo zavedení **povinné školní docházky**. K dalším reformám patří reforma práva a **soudnictví**, zavedení jednotné soustavy **měr** a **vah**. Platilo se **jednotnou měnou**. Za vlády Marie Terezie proběhlo jedno z největších **povstání** poddaných – v **Chlumci nad Cidlinou**. Na tyto rebelie Marie Terezie reagovala snížením **robotních** povinností.
5. a)–3, b)–1, c)–5, d)–2, e)–4; **tajenka:** Antoinetta.

strana 21

1. Po smrti svého otce **Františka I. Lotrinského** se stal Josef II. **spoluvladařem** Marie Terezie a **císařem Svaté říše římské**. V roce 1781 zrušil **nevolnictví**, aby podpořil rozvoj **manufaktur** a průmyslu. Lidé se mohli **bez svolení** vrchnosti stěhovat a uzavírat **sňatky**. Robota **nebyla** zrušena. V témže roce vydal **toleranční patent**, který

- povoloval i jiné než **katolické** náboženství (např. **luteránské** a **kalvínské/pravoslavné**). Dále např. rušil **kláštery**, prosazoval **němčinu** jako úřední jazyk, nechal vybudovat vojenské **pevnosti** na obranu země (např. **Terezín** a **Josefov**). Většina reforem Josefa II. byla zrušena jeho nástupcem **Leopoldem II.** a jeho synem **Františkem I.**
1. Terezín, Josefov, 2. nevolnictví, 3. Chlumce, 4. Kladsko, Slezsko, 5. manufaktury, 6. Lotrinský František, 7. pragmatická sankce, 8. toleranční patent, 9. sedmiletá, 10. němčina, 11. přijmení; **tajenka:** selský císař.
 1. c); 2. a); 3. c); 4. a); 5. b); 6. b); 7. a).

strana 22

- Po bitvě na **Bílé hoře** došlo k **úpadku** českého jazyka a kultury, němčina se stala jazykem **nižších** vrstev. Na konci 18. století už češtinu běžně používali pouze **venkované** a příslušníci **nižších** společenských vrstev. Cílem národního obrození bylo vrátit **češtině** tak vysokou úroveň, jakou měla latina nebo němčina, a obnovit českou **kulturu**.
1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ano; **tajenka:** F. L. Věk.
- K rozvoji českého jazyka výrazně přispěli jazykovědci Josef **Dobrovský** a Josef **Jungmann**. Václav Matěj **Kramerius** založil první česky psané **noviny** a nakladatelství **Česká expedice**. Pro šíření české kultury bylo důležité **divadlo**, protože hranému slovu rozuměli lidé více než psanému. První hry v češtině začalo pravidelně hrát divadlo **Bouda**. Nejvýznamnějším autorem loutkových her byl Matěj **Kopecký**. Významnou roli v období národního obrození sehrál politik a historik František **Palacký**, autor díla **Dějiny** národu českého v **Čechách** i v **Moravě**.
1. c); 2. c); 3. a); 4. d); 5. b), e).
1. Česká expedice, 2. Bouda, 3. noviny, 4. Dobrovský, 5. jazyk, 6. Palacký, 7. Kašpárek, 8. Jungmann, 9. Národní, 10. němčina, 11. Josef II., 12. patent, 13. Kramerius; **tajenka:** Kdo byl purista? Např.: člověk, který usiluje o čistotu národního jazyka, tedy odmítá slova z cizích jazyků.

strana 23

- Ve Francii byla společnost rozdělena do **3** stavů. První dva stavy – **šlechta** a **církev** – byly **bohaté**, vlastnily **většinu** půdy a **neplatily** daně. Zbylí obyvatelé (např. **obchodníci**, **řemeslníci/úředníci**, **venkované**, **chudina**), kterých byla **většina**, platili **daně** a odváděli církvi **desátek**. Za vlády Ludvíka XV. Francie **ztratila** důležité kolonie (např. **Kanadu** a **Indii**), následkem toho se **zhoršovala** hospodářská situace. Za Ludvíka XVI. hrozil Francii **bankrot**, a proto se panovník rozhodl, že by daně měla platit i **šlechta** a **církev**. Daňovou reformu však musely schválit **generální stavy**.
1. bankrot, 2. daně, 3. duchovenstvo, 4. hugenoti, 5. Indii, Kanadu, 6. Ludvík XIV., 7. šlechta, církev; **tajenka:** Bastila; Bastila byla pařížská pevnost a vězení.
- Generální stavy svolané Ludvíkem XVI. nový **daňový** systém **zamítly**. Třetí stav požadoval vypracovat **ústavu**, která by **omezila** moc **panovníka**. K třetímu stavu se přidaly první dva stavy, a tak vzniklo **Ústavodárné shromáždění**. Král se obával **vzpourey** a začal shromažďovat **vojsko**, proto vypuklo povstání v **Paříži**. Povstalci 14. 7. 1789 zaútočili na **Bastilu** a dobyli ji. Tato událost je považována za začátek **Velké francouzské revoluce**. Následně se začali bouřit i obyvatelé menších **měst** a **venkova**, kteří odmítali **robotovat** a odvádět dávky **vrchnosti**. **Šlechta** ve strachu opouštěla zemi.
1. ne, 2. ano, 3. ano, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka:** madam Deficit.
- a) habsburská monarchie, b) Francie, c) Rusko, d) Rusko, e) Anglie, f) habsburská monarchie, g) USA.

strana 24

- Ústavodárné shromáždění ve Francii zrušilo **poddanství** a **robotu**, odvádění **desátků** církvi. Všichni obyvatelé země si byli **rovni** a daně platili podle velikosti **majetku**. Byla vydána **Deklarace** práv člověka a **občana**. Francie se změnila z **absolutistické** monarchie na **konstituční** monarchii, kde je moc panovníka omezena **parlamentem** a **ústavou**. Byl zabaven majetek **církvi**, ale hospodářská situace se **nezlepšovala**, **rostly** ceny a byla **vyšší** nezaměstnanost.
1. Josef Jungmann, 2. samoděržaví, 3. poddanství, robotu, 4. Bastila, 5. desátky, 6. Marie Terezie, 7. Versailles, 8. Ludvík XVI., 9. šlechta, církev, 10. konstituce, 11. Prusko, 12. toleranční; **tajenka:** Marseillaisa.
- Evropští panovníci se obávali rozšíření **revolucí** do svých zemí, proto změny ve Francii **odsuzovali**. Roku 1792 vyhlásila Francie válku **habsburské monarchii**. Francii se ve válkách s okolními státy zpočátku **nedářilo**, čehož využili **odpůrci** monarchie. Prohlásili krále za **vlastizrádce** a **popravili** ho **gilotinou** (stroj k popravám). V roce 1792 byla ve Francii vyhlášena **republika**. Roku 1793 se chopili moci **jakobíni** – **radikální** poslanci. Francie byla sice **republikou**, ale jakobíni měli **neomezenou** moc, fakticky se jednalo o **diktaturu**. V čele jakobínů stál **Robespierre**. Cílem jakobínů bylo pokračovat v **revoluci** a zlikvidovat všechny své **odpůrce**. Toto období označujeme jako jakobínský **teror**. Proti němu došlo roku 1794 k **povstání**, na jehož konci byl **Robespierre** svržen.

a se svými přívrženci **popraven**.

9. a) Deklarace práv člověka a občana; b) Bastila.

strana 25

10. 1. parlament, 2. bankrot, 3. Ludvík XVI., 4. gilotina, 5. teror, 6. Prusko, 7. Bastila, 8. poddanství, 9. robotu, 10. republika, 11. duchovenstvo, 12. jakobínů, 13. ústava, 14. diktatura; **tajenka**: rovnost, volnost.
11. Po pádu **jakobínské** diktatury vykonávalo moc volené **pětičlenné direktorium**, jež se opíralo o **armádu**. Síly hlasy příznivců **monarchie**. V roce 1795 porazil povstání monarchistů **Napoleon Bonaparte**. a roku 1799 provedl vojenský převrat. Po něm jmenoval do čela Francie **3** konzuly. Sám se stal prvním konzulem, zbylí dva působili jen jako **poradci**. **Stal se diktátorem** – takřka neomezeným vládcem.
12. absolutistická monarchie – 1, konstituční monarchie – 2, republika – 3, direktorium – 4, konzulát – 5, císařství – 6.
13. a)–5, b)–7, c)–6, d)–2, e)–3, f)–4, g)–1.
14. a) diktatura – neomezená vláda diktátora, b) Bastila – pařížská pevnost a vězení, c) gilotina – mechanický popravčí stroj.

strana 26

1. Přestože byla Francie v době konzulátu **republikou**, Napoleon jako první konzul jmenoval a odvolával **ministry** a zákonodárce. Jeho moc **rostla** a roku 1804 byl korunován **císařem** Francie. Za jeho vlády byl vydán nový **občanský** zákoník, který zaručoval základní **práva** a svobody. Hospodářská situace se **zlepšila**. Byly zakládány veřejné **školy**. Napoleonova vláda se však opírala o silnou **cenzuru** (kontrola a zákaz zveřejňování informací) a tajnou **policii**. V Evropě jeho vláda znamenala období **válek**.
2. **klady**: hospodářský rozvoj, zakládání škol, občanská práva; **zápory**: války, tajná policie, cenzura.
3. **škrt**: 1, 3, 8.
4. Napoleonovým cílem bylo **ovládnout** Evropu. Mezi hlavní soupeře patřily **Velká Británie, habsburská monarchie** a **Prusko**. Většina evropských států se Napoleona obávala, a proto zakládala **protifrancouzské koalice** („spojenectví“). V roce 1805 došlo k námořní bitvě u mysu **Trafalgar**. Nad **Napoleonem** zvítězili **Britové** díky velení admirála (**Horatia**) **Nelsona**. Roku 1805 dosáhl Napoleon slavného vítězství v „bitvě tří **císařů**“ u **Slavkova**. Účastnil se jí Napoleon, rakouský císař **František I.** a **ruský car** Alexandr I. Roku 1806 zanikla **Svatá říše římská** poté, co Napoleon porazil některé její státy. Z jejího území vznikl tzv. **Rýnský spolek**. Do čela dobytých států Napoleon dosazoval **rodinné příslušníky** a věrné druhy.
5. 1. koalice, 2. Prusko, 3. Trafalgar, 4. Rusko, 5. cenzura, 6. Nelson, 7. Slavkova; **tajenka**: Kutuzov; ruský vojevůdce v období napoleonských válek.
6. Roku 1810 Napoleon vyhlásil **kontinentální blokádu** – zákaz **dovozu** zboží z Velké Británie s cílem oslabit její **hospodářství**. Nedodržování blokády se stalo záminkou pro Napoleonovo tažení do **Ruska**. Napoleonovi vojáci pronásledovali ruskou armádu do vnitrozemí, Rusové se vyhýbali rozhodujícímu **střetu**. Francouzi postupovali až k **Moskvě**. Tu **Rusové** zapálili. Napoleona zde navíc překvapily kruté **mrazy**, a proto se rozhodl k **ústupu**. Z Ruska se vrátila jen asi **desetina** Napoleonových vojáků.

strana 27

7. např.: **a)** koalice – spojení (seskupení) ke společnému postupu; **b)** cenzura – kontrola a zákaz zveřejňování určitých informací; **c)** monarchisté – přívrženci monarchie; **d)** direktorium – pětičlenná volená vláda ve Francii (1795 – 1799).
8. 1. Slavkov, 2. Robespierre, 3. blokáda, 4. Trafalgar, 5. Alexandr I., 6. František I., 7. konzulát, 8. mrazy, 9. Svatá říše římská, 10. Moskva, 11. vězení; **tajenka**: spálená země; Spálená země – taktika, kterou použili Rusové proti Napoleonovi; spočívala v donucení nepřátelského vojska (tedy Napoleonova) k ústupu stejnou „spálenou cestou“, kterou do země přišlo.
9. V roce 1813 vytvořili bývalí Napoleonovi spojenci **Prusko** a **Rakousko** spolu s **protifrancouzskou** koalicí a porazili Napoleona v bitvě u **Lipska**. Roku 1814 byl Napoleon poslán do **vyhnanství** na ostrov **Elba**. Z něho v roce 1815 uprchl a znovu se stal na 100 dnů **císařem** Francie. V červnu roku 1815 byl definitivně poražen koaličními vojsky v bitvě u **Waterloo**. Poté byl poslán do vyhnanství na ostrov **Svatá Helena**, kde roku 1821 **zemřel**.
10. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ne, 6. ano, 7. ano; **tajenka**: nemožné, hlupáků.

strana 28

11. O novém uspořádání poměrů v **Evropě** po napoleonských válkách se jednalo na **vídeňském** (1814–1815). Ve **Francii** na trůn znovu usedli Bourboni, na své trůny se vrátily všechny panovnické dynastie v Evropě. Hranice států se vrátily do stavu před začátkem válek s **Francií**, tedy do roku **1792**. Francie ztratila část **zámořských kolonií**. Svatá říše římská nebyla obnovena, místo ní vznikl **Německý spolek**. V roce 1815 panovníci **Ruska, Rakouska** a **Pruska** založili spojení zvané **Svatá aliance**, jehož cílem bylo zabránit dalším **revolucím** v Evropě.
12. 1. Bastily, 2. blokáda, 3. Velká Británie, 4. konzulem, 5. Elbě, 6. direktorium, 7. tři císařů, 8. Rusko, 9. František I., 10. Svatá aliance, 11. Lipska, 12. Nelson, 13. Vídeňský, 14. Waterloo, 15. Ludvík XVI., 16. Svatá Helena,

17. jakobínů, 18. gilovina; **tajenka:** v torně maršálkou hůl.

13. 1. d); 2. b); 3. d); 4. c); 5. b); 6. a).

strana 29

- Po napoleonských válkách **rostl** počet obyvatel. Výroba se přesouvala do **továren**, kde byla zaváděna **strojová** výroba. Díky tomu se vyrábělo **více** výrobků **rychleji** a **levněji**. Převratný technologický a **hospodářský** rozvoj spojený s masovým zaváděním **strojů** do výroby se nazývá **průmyslová revoluce**. James Watt sestrojil první **parní stroj**, který se využíval jako hnací **motor** nových strojů. Proto je 19. století nazýváno stoletím **páry**. Průmyslová revoluce začala v **textilním** průmyslu. Rostla poptávka po dvou surovinách: **černém uhlí** a **železe**. V oblastech s jejich těžbou vznikala nová **velkoměsta/města**. Lidé se začali stěhovat z **venkova do měst**.
1. průmyslová revoluce, 2. Velká Británie, 3. venkova, 4. Josef Jungmann, 5. James Watt, 6. páry; **tajenka:** Singer; Singer vyrábí šicí stroje.
- Kolébku průmyslové revoluce byla **Velká Británie**, která měla dostatek černého **uhlí** a vlastnila zámořské **kolonie**, odkud dovážela levné **suroviny** a kam vyvážela své **výrobky**. Měla i nejvyspělejší **námořnictvo** a dostatek **finančních** prostředků. Ve Velké Británii **neexistovalo** nevolnictví. Industrializace je proces přeměny společnosti, kdy je lidská práce v dílnách a manufakturách nahrazována **strojovou** výrobou. Díky **strojové** výrobě a rozvoji podnikání vznikaly nové společenské vrstvy: **buržoazie** neboli **kapitalisté** (např. **majitelé továren, dolů/bank a velkostatků**) a **dělníci** neboli **proletariát** (pracující v **továrnách**).
1. industrializace, 2. hnací motor, 3. Velká Británie, 4. železo, uhlí, 5. James Watt, 6. chrám, 7. kolonie, 8. textilní, 9. buržoazie, dělníci; **tajenka:** Rothschild; ... bankéř.

strana 30

- Mzdy dělníků byly **nízké**, pracovní doba byla až **14** hodin a pracovalo se **6** dní v týdnu. Ženy měly **nižší** mzdu než muži. **Bylo** běžné, že v továrnách pracovaly děti. Dělníci bydleli v **dělnických** čtvrtích **na okrajích** měst. Dělníci zakládali sdružení – **odbory**, které usilovaly o jejich lepší práva. Dělníci požadovali zvýšení **mezd** a zkrácení **pracovní doby**. Za své požadavky bojovali i protesty a **stávkami**.
1. ano, 2. ano, 3. ne, 4. ne, 5. ne, 6. ano, 7. ne; **tajenka:** český Manchester.
- Největší změnou v dopravě v období průmyslové revoluce bylo využití **páry**. **Rostl** počet přepravovaných **surovin** i zboží a počet **cestujících**. George Stephenson sestrojil první parní **lokomotivu**. Plachetnice byly nahrazeny **parníky**. Robert **Fulton** vyrobil **kolesový parník**, kolesový pohon brzy vystřídal **lodní šroub**. Vznikaly první automobily na **parní** pohon. Bratři Montgolfierové sestrojili první **horkovzdušný balon**. Samuel Morse je autorem **elektrického telegrafu**, který umožnil přenos **zpráv** na dálku.
- a)** kapitalisté – buržoazie, majitelé továren, dolů, bank, továren a velkostatků (většinou bohatí měšťané a podnikatelé); **b)** odbory – sdružení zakládaná dělníky, která usilovala o jejich lepší práva (např. lepší životní podmínky, kratší pracovní dobu, vyšší mzdy); **c)** industrializace – proces proměny společnosti založené na zemědělství a řemeslné činnosti ve společnost založenou na průmyslové výrobě.
- Robert Fulton – c), Samuel Morse – a), bratři Montgolfierové – d), James Watt – b), George Stephenson – e).

strana 31

- V habsburské monarchii začala průmyslová revoluce **na počátku 19. století**. Důležité pro ni bylo zrušení **nevolnictví** v roce 1781, které umožnilo **stěhování** lidí **bez souhlasu** vrchnosti. Lidé se stěhovali za **prací** z **venkova** do **měst**. Středisky textilního průmyslu byly **Brno** a **Liberec**. Uhlí se těžilo na např.: **Kladensku** a **Ostravsku/v rosicko-oslavanské uhelné pánvi**. Z potravinářského průmyslu se rozvíjelo např. **cukrovarnictví/mlynářství**, vznikaly papírny, strojírny a **sklárný**. České země byly jednou z **nejvyspělejších** částí habsburské monarchie. První parovůz a kolesový parník sestrojil Josef **Božek**, vynálezcem lodního **šroubu** byl Josef **Ressel**. Bratřenci **Veverkovi** sestrojili **ruchadlo** (zdokonalený pluh).
1. parovůz – a), 2. horkovzdušný balon – c), 3. lodní šroub – e), 4. telegraf – d), 5. kolesový parník – b), 6. parní lokomotiva – f), 7. parní stroj – h), 8. ruchadlo – g).
1. ano, 2. ne, 3. ano, 4. ne, 5. ano, 6. ne; **tajenka:** Dačice.

strana 32

- Klasicismus je umělecký směr v Evropě ve 2. polovině **18. století**. Vzory hledal v **antice**. Vyznačuje se **střídmostí**, **pravidelností** a důrazem na **rozum**. Pozdní klasicismus, rozšířený za **Napoleonova** císařství, označujeme jako **empír** (**císařský sloh**). Pro budovy jsou typické: **souměrnost**, pravidelné geometrické tvary (např. **trojúhelníkový štít**) a antické **sloupy**. Sochaři používali bílý **mramor**. Vznikaly první veřejné **koncertní sály**, lidé si oblíbili **plesy** a tancovačky. K představitelům klasicistní hudby patří Wolfgang Amadeus **Mozart** a Ludwig van **Beethoven**.
- A. klasicistní:** 2, 4, 8; **novogotické:** 1, 7; **B. a)–5, b)–9, c)–6, d)–3.**
- V 1. polovině **19. století** se rozvíjel nový umělecký směr – **romantismus**, který kladl důraz na **cit**. Romantici obdivovali **minulost** a **přírodu**. Hlavní hrdinové literárních děl jsou **výjimeční** lidé žijící na okraji společnosti

(např. **zločinec**, **kat**). K nejznámějším představitelům českého romantismu patří **Karel Hynek Mácha**. Z architektury se byla oživena **gotika**, vznikl tak např. umělecký směr **novogotika**.

strana 33

1. ne, 2. ne, 3. ano; **tajenka**: Máj; Karel Hynek Mácha.
5. Většina lidí žila na **venkově** a pracovala v **zemědělství**, jejich práci usnadnily první zemědělské **stroje** (např. **secí**, **mlátičky**). Životní úroveň venkovanů se **zlepšila**. S rostoucím počtem obyvatel byl na venkově **nedostatek** práce, a proto lidé odcházeli do **měst** pracovat do **továren**. Chudší lidé bydleli v domcích s jednou **místností** spojenou s **chlévem**. Bohatší sedláci žili na **statcích** o více **místnostech**. Dělníci ve městech žili v **pavlačových** domech na **okrajích** měst. Bohatší měšťané měli byty s kuchyní, **ložnicí** a **obývacím pokojem**.
6. 1. mramor, 2. empír, 3. Beethoven, 4. Mozart, 5. city, 6. novogotika, 7. hůl, klobouk, 8. pavlačové, 9. Mácha, Máj; **tajenka**: Rettigová; např.: autorka kuchařek.
7. Zatímco na venkově převládal jednoduchý **dřevěný** nábytek, bohatší lidé ve městech si oblíbili **čalouněný** nábytek. V měšťanských domech v 1. polovině 19. století se rozšířil umělecký směr **biedermeier**, uplatnil se ve výzdobě předmětů **každodenní** potřeby. Na venkově chodili lidé prostě oblečení, o svátcích nosili **kroj**. Měšťanská móda se zjednodušila, vymizely rozdíly mezi odíváním šlechty a **měšťanů**. Ženy si oblékaly jednoduché **šaty**, a muži nosili pohodlné **kalhoty** a kabáty, oblíbenými módními doplňky byly **klobouk** a **hůl**. Novinkou bylo pohodlné oblečení pro **děti**.
8. c).

strana 34

1. Po napoleonských válkách se rozšířily po Evropě myšlenky o **rovnosti** lidí, lidských právech a svobodě. Mnohé národy prožívaly proces **obrození** a začaly prosazovat kulturní a **politické** zájmy. Z těchto příčin došlo k řadě povstání a **revolucí**.
2. Po **vídeňském** kongresu (1814–1815) byla Francie **konstituční** monarchií. Na trůn se vrátili Bourboni. Zůstala zachována **náboženská** svoboda a před zákony si občané **byli** rovni. Karel X. chtěl vládnout **absolutisticky**, a tak **rozpuštěl** sněmovnu. Proto v **Paříži** propuklo v červenci 1830 **povstání** označované jako **červencová** revoluce. Karel X. se vzdal trůnu, králem byl prohlášen **Ludvík Filip** z vedlejší větve Bourbonů. Konstituční monarchie byla **zachována**.
3. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano; **tajenka**: abdikace.
1. Rusko byl **zaostalý** stát s tuhým absolutismem zvaným **samoděržaví**. Ruští vojáci se za napoleonských válek pohybovali po **Evropě** a pochopili nutnost **reform**. V prosinci 1825 došlo v **Petrohradě** k **neúspěšnému** pokusu o vojenský **převrat** s cílem ukončit **samoděržaví** a zavést **ústavu**. Vůdci povstání byli **popraveni** a zbytek účastníků byl poslán do **vyhnanství** na **Sibiř**. Samostatný polský stát při třetím **dělení** v roce 1795 **zanikl**. V ruské části Polska vzniklo **království** spojené s Ruskem **personální** unií. Poláci měli vlastní **ústavu** a šlechtickou sněmovnu. Car **omezoval** práva Poláků. Roku 1830 proběhlo **neúspěšné** povstání za **nezávislost** Polska, po kterém začalo **porušování**.
1. 1. buržoazie, 2. samoděržaví, 3. Polsko, 4. Sibiř, 5. Petrohrad, 6. car, 7. pravoslaví, 8. děkabristé; **tajenka**: zaostalé.

strana 35

1. Moc osmanské říše postupně **upadala**. Největším nepřítelem Turků bylo **Rusko**, které se snažilo ovládnout **Balkánský** poloostrov. To se mu **nepodařilo**, protože osmanské říši pomohly **Velká Británie** a **Francie**; obávaly se totiž **vzestupu** Ruska. Částečnou samostatnost na osmanské říši si vybojovali **Srbové**, samostatný stát roku 1830 vybojovali **Řekové**.
1. Itálie a Německo byly na počátku 19. století **rozdrobené**. Jih Itálie patřil **Španělsku**, střed tvořil **papežský** stát a sever patřil **habsburské** monarchii. Jediným samostatným státem ovládaným Itálie bylo **Sardinské** království. O sjednocení Itálie usilovali tzv. **karbonáři**, kteří vyvolali povstání. **Byli potlačeni**, někteří byli **věznění**, jiní museli **opustit** zem. Za napoleonských válek zanikla **Svatá** říše římská, kterou nahradil **Německý** spolek. Jednotlivé státy v něm byly na sobě **nezávislé**. Ke sjednocení Němců **nedošlo**, neboť shromáždění požadující jednotný stát byla **potlačena** za pomoci **armády**.
2. 1. Sardinské, 2. Řekové, 3. samoděržaví, 4. porušování, 5. Německo, Itálie, 6. osmanská říše, 7. Balkánský, 8. Španělům, 9. Habsburkům, 10. papežský stát, 11. parní stroj, 12. děkabristé, 13. karbonáři, 14. Petrohrad, 15. Sibiř, 16. Polsko, 17. Srbové, 18. Karel X., 19. Ludvík Filip; **tajenka**: Nemocný muž na Bosporu.

strana 36

1. Po smrti Leopolda II. vládl v habsburské monarchii **František I.** Po rozpadu Svaté říše římské povýšil František I. Rakousko na **císařství** František I. řadu reform předchůdců **zrušil** a znovu zavedl **absolutismus**. Pomocí **tajné** policie a **cenzury** zabránil šíření „**revolučních** myšlenek“ a nepokojů. Část vlády Františka I. nazýváme **Metternichův** absolutismus podle předsedy vlády knížete **Metternicha**. Hospodářství **vzkvétalo**, neboť Ra-

- kousko **neválčilo** a investovalo do modernizace **průmyslu** a **dopravy**. Po smrti **Františka I.** nastoupil na trůn **Ferdinand I.** Kvůli jeho chatrnému zdraví řídila stát státní **rada** v čele s kancléřem **Metternichem**. Požadavky menších národů žijících v habsburské monarchii, které se dožadovaly **rovnoprávnosti**, Vídeň odmítala.
2. *konzervatismus*: a), b), f), h); *liberalismus*: c), d), e), g).
3. 1. Ferdinand I., 2. Leopold II., 3. absolutismus, 4. cenzura, 5. koalice, 6. Metternich, 7. Německo, Itálie, 8. císařství, 9. Balkánský; **tajenka**: Dobrotivý; např.: dobrotivosti (dobroty).
4. **A.** a)–8, b)–1, c)–2, d)–6, e)–7, f)–5, g)–3, h)–4; **B.** Ferdinand II., Leopold I., Karel VI., Marie Terezie, Josef II., František I., Ferdinand I.

strana 37

1. Rok 1848 označujeme jako revoluční rok nebo „**jaro** národů“. Příčinou revolucí byla nespokojenost s **absolutistickou** formou vlády, hospodářské problémy (např. **neúroda/růst cen**), sociální problémy (**nezaměstnanost/postavení dělníků**) a snaha vytvořit **národní** státy. Lidé žádali zrušení **poddanství** a roboty a posílení **občanských** práv a svobod. Cílem Němců a Italů stále bylo **sjednocení** země. Rozhodující roli při sjednocování Itálie hrálo **Sardinské království** v čele s králem **Karlem Albertem**, který ve válce s habsburskou monarchií **prohrál** a snahu o sjednocení Itálie **vzdal**.
2. 1. robota, 2. jaro národů, 3. Sardinské, 4. Metternich, 5. Německo, Itálie, 6. Karel Albert, 7. Palacký; **tajenka**: Radecký.
1. Francouzský král **Ludvík Filip**, který usedl na trůn roku 1830 po červencové revoluci, začal **utužovat** režim v zemi. Proti tomu propukla v únoru 1848 **revoluce**. Panovník byl svržen a Francie se stala **republikou**. V jejím čele stanul **Ludvík Napoleon**, synovec **Napoleona** Bonaparta. Ludvík Napoleon se r. 1852 nechal zvolit **císařem** Francie.
2. *Itálie*: b), d), f), i), j); *Francie*: a), c), e), g), h).
3. **A.** a) Ludvík XVI. – 1, e) Napoleon Bonaparte – 2, d) Karel X. – 3, b) Ludvík Filip – 4, c) Ludvík Napoleon je jiné označení pro f) Napoleona III. – 5/6; **B.** Jedná se o označení téže osoby – Ludvík Napoleon je Napoleon III.; **C.** 1) – e), f), 2) – a), 3) – e), 4) – a), b), d).

strana 38

1. Němci usilovali o **sjednocení** zemí Německého spolku do jednoho státu. O něm existovaly **2** představy, a to **maloněmecká** a **velkoněmecká**. Zvítězila představa **maloněmecká** – sjednocené Německo nemělo zahrnovat země **habsburské** monarchie. Německý spolek se **nepodařilo** sjednotit.
2. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ano, 5. ne, 6. ano; **tajenka**: Hitler; Adolf.
1. Habsburská monarchie se skládala ze **3** částí: **rakouských** zemí, **Českých** zemí a **Uherského** království. Šlo o mnohonárodnostní monarchii. Vůdčí postavení měli **Němci**, v **Uhrách** Maďaři. Menší národy proto usilovaly o posílení svých práv a **samosprávy**. Všechny národy chtěly zrušit **poddanství** a **robotu**, **cenzuru** a **absolutismus** (neomezenou) moc panovníka. Výsledkem revoluce ve Vídni bylo odvolání knížete **Metternicha** a vydání **ústavy**. Díky revoluci v **Uhrách** si Maďaři vymohli částečnou **nezávislost** na **Vídni**.
2. 1. – h), 2. – e), 3. – d), 4. – i), 5. – a), 6. – g), 7. – b), 8. – c), 9. – f).
3. 1. Francie, 2. habsburská monarchie, 3. Sardinské království/Itálie, 4. habsburská monarchie, 5. Prusko, 6. Rusko, 7. Francie, 8. USA, 9. Anglie.

strana 39

4. Revoluce v Českých zemích začala shromážděním ve **Svatováclavských** lázních. Účastníci poslali císaři **petici** („žádost“). Češi v ní požadovali **zrovnoprávnění** češtiny s **němčinou**, větší míru **samosprávy** pro České země, zrušení **poddanství** a **roboty** a uvolnění režimu. V červnu 1848 proběhl v Praze **Slovanský sjezd**. Zúčastnili se ho zástupci všech **slovanských** národů žijících v **habsburské** monarchii, kteří chtěli změnit habsburskou monarchii ve **spolkový** stát. Během sjezdu došlo k pouličním **bojům** mezi **studenty** a **císařským** vojskem. Slovanský sjezd byl **rozehnán**. Kladným výsledkem revoluce bylo zrušení **poddanství** a **roboty**. Císař Ferdinand I. se vzdal vlády. Na trůn usedl **František Josef I.**
5. František Palacký.
6. 1. ústavy, 2. Itálie, Německo, 3. kníže Metternich, 4. karbonáři, 5. Němci, Uhři, 6. Windischgrätz, 7. cenzura, 8. barikády, 9. Svatováclavských, 10. poddanství, roboty, 11. spolkový stát, 12. samosprávy, 13. Slovanský sjezd, 14. František Josef I., 15. žádost; **tajenka**: Alžběta Bavorská.
7. 1. c); 2. a), b), d); 3. b); 4. a).

strana 40

1. Snahy o sjednocení Německa v roce 1848 byly **neúspěšné**. Vůdčí postavení v Německém spolku mělo **Rakousko**. To vadilo **Prusku**, které výrazně **posílilo**. Ke sjednocení Německého spolku přispěl pruský státní kancléř Otto von **Bismarck**, který kvůli sjednocení Německa rozpoutal prusko-**rakouskou** válku. Roku 1866

Prusové zaútočili na **Rakousko**, rozhodující bitva proběhla u **Hradce Králové**. **Prusko** vyhrálo a pod svým vedením sjednotilo **severoněmecké státy**. Jihoněmecké státy – **Alsasko** a **Lotrinsko** – odmítaly připojení k **Německu**. Roku 1870 vypukla **prusko-francouzská válka**, vyhrálo **Prusko** a získalo **Alsasko** a **Lotrinsko**. Roku 1871 bylo vyhlášeno **Německé císařství** v čele s pruským králem **Vilémem I.** Německo se stalo **nejmocnějším** státem v kontinentální Evropě.

2. 1. Rakousko, 2. Lotrinsko, 3. pozemní vojsko, 4. císařství, 5. Alsasko, 6. kníže Metternich, 7. Hradec Králové, 8. Vilém I., 9. reparační, 10. konzervatismus, 11. Francie, Prusko, 12. Bismarck; **tajenka:** krví a železem; Otto von Bismarck, železný.

3. 1. ne, 2. ano, 3. ano; **tajenka:** loď.

1. Sever Itálie r. 1848 nadále patřil **habsburské monarchii**, střed tvořil **papežský stát**, jih a Sicílie patřily **Španělsku**. Jediný samostatný stát Italů byla **Sardinie**, která v menších válkách **postupně** připojovala další italská území. Revolucionář Giuseppe **Garibaldi** vedl lidové **povstání** proti **Španělům** a připojil k Sardinii **jih** Itálie. Roku 1870 bylo dokončeno sjednocování a vzniklo samostatné **Italské království** v čele se **sardinským** králem **Viktorem Emanueleem II.** Problémem bylo, že průmyslový byl jen **sever** a zbytek země byl **chudý** s převahou zemědělství.

strana 41

2. 1. Garibaldi, 2. Viktor Emanuel II., 3. Sardinie, 4. karbonáři, 5. robotu, 6. Španělsku, 7. ústavy, 8. Bismarck, 9. Vilém I., 10. Karel Albert, 11. povstání, 12. odškodnění; **tajenka:** K Milán, Benátky.

1. Velká Británie vznikla roku 1707 spojením **Anglie** a **Skotska**. Je považována za kolébku **průmyslové revoluce**. Zdrojem bohatství byly **zámořské kolonie** – Velké Británii zůstaly „staré kolonie“ (např. **Kanada**, **Austrálie**) a získala „nové“ (Indie, v **Africe**). Britské kolonie v době největšího rozmachu zabíraly **čtvrtinu** světa. Období let 1837–1901 nazýváme „**viktoriánská Anglie**“ podle královny **Viktorie**. Pro toto období je důležitá politika „**skvělé izolace**“, kdy Britové **nezasahovali** do sporů mezi evropskými státy a soustředili se na rozvoj své země.

2. 1. Kanada, 2. izolace, 3. Bismarck, 4. Indie, 5. Austrálie, 6. Viktorie; **tajenka:** Albert; královny Viktorie.

3. **Francie:** e), l), ; **Německo:** c), f), h), j); **Itálie:** a), d), i), k); **Anglie:** b), e), g), m).

strana 42

1. Po revoluci v roce 1848 nahradil krále **Ludvíka** Filipa v čele Francie **Ludvík Napoleon** (od r. 1852 císař **Napoleon III.**). Za Napoleona III. se Francie zapojila do **krymské války** (mezi Ruskem a Turky). Také vedla válku s Rakouskem, ve které **Sardinie** jako spojenec Francie získala od **Rakouska sever** Itálie. Roku 1870 byla Francie poražena v **prusko-francouzské válce** a stala se **republikou**. Došlo ke zhoršení vztahů s **Německem**.

2. 1. republika, 2. císařství, 3. reparační, 4. Ludvík, 5. Garibaldi, 6. Sardinie, 7. Prusko; **tajenka:** u Sedanu.

3. **a) škrt:** republika; Itálie; **b) škrt:** vítězné války nad Itálií a Francií; Německo; **c) škrt:** dostává reparační po r. 1870; Francie; **d) škrt:** politika vměšování; Velká Británie; **e) škrt:** konstituční monarchie; habsburská monarchie.

1. V roce 1848 **neproběhla** revoluce v Rusku. V letech 1853–1856 prohrálo Rusko **krymskou válku** s **osmanskou říší**, a proto se car rozhodl v roce 1861 zrušit **nevolnictví**. Vládl však nadále **absolutisticky**, takže Rusko zůstávalo **zaostalé**. Ke změnám došlo teprve po prohrané válce s **Japonskem** roku 1905, kdy propukla v Rusku **revoluce**. Car musel zřídit **parlament** a zavést **volební právo**. Krymská válka (1853–1856) začala jako konflikt mezi **Ruskem** a **osmanskou říší**. Zpočátku vítězilo **Rusko**, ale poté se postavily na stranu **osmanské říše Velká Británie** a **Francie**, protože se obávaly **růstu** moci Ruska. Rusko **prohrálo**, ztratilo přístup k **Černému moři** a vliv na **Balkánském poloostrově**.

strana 43

2. 1. osmanská říše, 2. Francie, 3. nevolnictví, 4. Sardinie, 5. Balkánském, 6. Viktorie, 7. Rusko, 8. Japonskem, 9. samoděržaví, 10. Dardanely, Bospor; **tajenka:** Sevastopol.

1. V roce 1783 vybojovaly USA nezávislost na **Velké Británii**. Kolem roku 1800 začala kolonizace **západu**, který tvořila **divočina**. Protože šlo půdu v divočině získat **levně**, přicházeli sem osadníci jak původní, tak z **Evropy**. Na severu se rozvíjela **průmyslová výroba**. Na jihu bylo klíčové **zemědělství**, kde na **plantážích** (rozsáhlá pole) pracovali **otroci**. Roku 1860 byl zvolen prezidentem Abraham **Lincoln**, odpůrce **otroctví**, a proto se **jižní státy** odtrhly od Spojených států (**Unie**) a vyhlásily vlastní stát – **Konfederaci**. Propukla občanská válka Severu (**Unie**) proti Jihu (**Konfederaci**), která skončila vítězstvím **Severu**. Bylo zrušeno **otroctví** a nastalo období hospodářského **růstu**. Černoši a ostatní obyvatelé Ameriky měli **stejná práva**.

2. 1. občanská, 2. rozvinutý, 3. Unie, 4. Lincoln, 5. plantáže, 6. krymská, 7. Velké Británii, 8. Konfederace, 9. indiáni, 10. Viktorie, 11. demokracie, 12. osadníků, 13. Vilém I., 14. otroctví; **tajenka:** atentát, divadlo.

strana 44

1. Japonsko bylo v polovině 19. století **středověkým** státem. Země byla totiž v **izolaci**. Do Japonska nesměl vstoupit žádný **cizinec**. V čele stál **císař**, skutečnou moc ale měli vojenští **velitelé** – šógunové. Roku 1867 se chopil vlády **císař Mucuhito**, který skoncoval s vládou **šógunů** a provedl **reformy**: přijal **ústavu**, modernizoval **armádu**

zahájil **industrializaci** země. Během několika desetiletí Japonsko dostihlo v technice i v **průmyslu** Evropu. Čína byla do poloviny 19. století stejně jako Japonsko v **izolaci** od zbytku světa. V čele byl **císař**, vzdálené provincie spravovali jeho úředníci zvaní **mandaríni**. Přestože se Čína otevřela Západu, zůstávala **zaostalá**.

1. císařství, 2. specialisté, 3. Mucuhito, 4. Unie, 5. mandaríni, 6. industrializace, 7. Čína, Japonsko, 8. kolonie, 9. provincie, 10. šógunové; **tajenka**: samurajové.
3. **A.** 1. USA, 2. Čína, 3. Německo, 4. Čína, Japonsko, 5. osmanská říše, 6. Velká Británie, 7. USA, 8. USA, 9. Rusko, 10. Velká Británie, 11. Itálie, 12. USA; **B.** 1. Francie, 2. Itálie, 3. Itálie, 4. Velká Británie, 5. USA, 6. Japonsko, 7. Německo, 8. Německo, 9. Itálie; **C. zleva**: 4, 8, 5.

strana 45

1. Revoluce v roce 1848 byla **poražena**, ale bylo zrušeno **poddanství** a **robota**. Po Ferdinandovi I. nastoupil na trůn **František Josef I.**, který se snažil obnovit **absolutismus**. Posílil cenzuru, zakázal vlastenecké **spolky**, pronásledoval vlastence a **odpůrce** vlády **tajnou** policií. Absolutismus prosazoval ministr **vnitř** Alexander **Bach**. Za Bachova absolutismu došlo k **rozvoji** hospodářství. Habsburská monarchie ztratila **severní** Itálii, císař **František Josef I.** proto odvolal ministra **Bacha**. Protesty proti vládě **neustávaly**. Císař se proto vzdal **absolutismu** a Rakousko se změnilo v **konstituční** monarchii. V jednotlivých zemích začaly fungovat zemské **sněmy** a funkci parlamentu plnila říšská **rada** ve **Vídni**.
2. 1. Bach, 2. tajná policie, 3. cenzura, 4. spolky, 5. poddanství, robota, 6. konstituční, 7. František Josef I., 8. zemský sněm; **tajenka**: Borovský; např.: novinář a spisovatel.
1. Roku 1866 skončila prusko-rakouská válka prohrou **Rakouska**. Toho využili **Maďaři**, kteří si roku 1867 využili částečnou **nezávislost** na Rakouském císařství. Tuto událost nazýváme rakousko-uherské **vyrovnání**. Roku 1867 byla přijata nová **ústava** (konstituce), která zaručovala mnoho **práv** a svobod: **rovnost** všech občanů, osobní **svobodu**, svobodu **shromažďování**, svobodu **náboženského** vyznání. Jednání o **rakousko-českém** vyrovnání ztroskotala na odporu českých **Němců** i Maďarů. Češi vymohli jen menší ústupky, např. zrovnoprávnění **zrovnoprávnění** s **němčinou** na úřadech.
2. 1. Hradec Králové, 2. Metternich, 3. Prusko, 4. Bach, 5. Itálie, Německo, 6. zahraniční politiku, 7. panovníka, měnu, 8. rovnost, 9. vyrovnání, 10. armádu; **tajenka**: drobečková; např.: si čeští politici vymohli na Rakousku jen několik menších ústupků – „drobečků“.

strana 46

1. Po odvolání ministra Alexandra **Bacha** začaly vznikat vlastenecké a dělnické **spolky**, k nejznámějším patří **Sokol**. Movitější lidé stavěli rodinné **domy** a vily s **elektrickým** osvětlením a najímali si **služebné**. Dělníci žili v **malých** bytech v **dělnických** čtvrtích. Postupně se **zkracovala** pracovní doba a **omezovala** práce dětí. Bylo zavedeno úrazové a nemocenské **pojištění**. Docházelo k emancipaci žen, tedy k **zrovnoprávnění** s muži. Volební právo ale ženy získaly až ve **20.** století.
2. 1. ne, 2. ano, 3. ano, 4. ano, 5. ano, 6. ne; **tajenka**: Miroslav Tyrš; Sokol.
1. České země byly hospodářsky **nejrozvinutější** částí monarchie. O době po roce 1850 hovoříme někdy jako o **2.** průmyslové **revoluci**. Začala se zavádět **elektrická** energie a montážní **linky**, kde vykonával každý dělník určitý krok a výrobek poslal po **pásu**. dál. Práce byla **rychlejší** a **levnější**. František **Křižík** vynalezl **obloukovou lampu**, která se používala k **veřejnému** osvětlení, a vybudoval 1. elektrickou **trať** v Rakousko-Uhersku. Viktor **Kaplan** zdokonalil vodní **turbínu**. Vznikala první **auta** na benzinový pohon. První dálkový let v Čechách uskutečnil Jan **Kašpar**. Obrovské pokroky zaznamenalo lékařství (např. **dezinfekce**, **rentgenové paprsky**, **narkóza**). Zákony genetiky objevil Gregor Johann **Mendel**.
2. **A.** Jan Kašpar; **B.** František Křižík; **C.** Viktor Kaplan.
3. Mendel – genetik; Smetana – hudební skladatel.

strana 47

1. Po roce 1860 došlo k **vzestupu** české kultury. Posledním jednotným slohem byla **secese**. Mezi nejznámější malíře patří Mikoláš **Aleš** a Alfons **Mucha**, ze sochařů se proslavili např.: **Ladislav Šaloun** a **Václav Myslbek** a ze spisovatelů **Jan Neruda**, **Jaroslav Vrchlický** a **Alois Jirásek**. V oblasti hudby působili Bedřich **Smetana** a Antonín **Dvořák**. V roce 1868 byl položen základní kámen **Národního divadla**, to bylo postaveno díky národním **sbírkám**. Po otevření v roce 1881 divadlo **vyhořelo**. Roku 1883 bylo znovu slavnostně otevřeno **Smetanovou** operou **Libuše**.
2. **malířství**: 1, 8, 11; **sochařství**: 4, 9; **hudba**: 2, 10; **literatura**: 5, 7; **věda**: 3, 6, 12.
3. 1. a); 2. b); 3. b); 4. c).
1. Secese se objevila v 90. letech 19. století. Její znaky jsou: **bohatá** zdobnost, **neobvyklé** barvy, **plynulá** vlnící se křivka, která vyvolává dojem **polyhu**. Oblíbené byly **netradiční** materiály a **přírodní** motivy (např. **květinové** ornamenty). Impresionismus zachycuje pocity, dojmy a nálady, projevil se hlavně v **malířství**.
2. 1. Josef Václav Myslbek, 2. Alfons Mucha, 3. Ladislav Šaloun, 4. Václav Hynais.

strana 48

1. Na konci 19. století Velkou Británií v objemu průmyslové výroby předstihly **USA** a **Německo**, a proto se snažila připoutat si k sobě své **kolonie**. Hospodářství Francie **nepatřilo** k nejnávratnějším, centrem světového umění a kultury byla **Paříž**. Rusko zůstávalo na konci 19. století **zemědělskou** zemí. Do prohrané války s **Japonskem** roku 1905 se v Rusku udržel absolutismus. Hospodářsky nejrozvinutějším státem Evropy se na počátku 20. století stalo **Německo**, kterému chyběly **kolonie**. Rakousko-Uhersko soupeřilo s **Ruskem** o **Balkánský** poloostrov, což vedlo k zhoršení jejich vztahů. Roku 1908 Rakousko-Uhersko násilně připojilo **Bosnu** a **Hercegovinu**. Osmanské nadvlády na Balkánu se zbavily **Řecko**, **Srbsko**, **Rumunsko** a **Bulharsko**. Tyto státy se spojily a vyhlásily válku **osmanské říši** s cílem rozšířit své **území** na její úkor. Tyto tzv. **balkánské války** skončily **porážkou osmanské říše**. Na počátku 20. stol. měly nejsilnější hospodářství na světě **USA**.
2. 1. Turci, 2. Hercegovinu, Bosnu, 3. Velká Británie, 4. Japonsko, 5. Spojené státy, 6. Francie, 7. Německo; **tajenka**: Titanic; např.: luxusní parník, považovaný za nepotopitelný, potopil se však už během první plavby po srážce s ledovcem.
1. Roku 1882 vznikl **Trojspolek**, jehož členy bylo Rakousko-Uhersko, **Německo** a **Itálie**. V roce 1907 se Velká Británie, **Francie** a **Rusko** spojily v koalici zvanou **Trojdhoda**. K příčinám první světové války patří „závod“ ve **zbrojení**, německá snaha získat nové **kolonie** a ztráta prvenství **Francie** na evropském kontinentu. Záminkou k první světové válce byl **atentát** na rakouského **následníka** trůnu **Františka Ferdinanda** d' Este spáchaný dne 28. 6. roku **1914** v **Sarajevu**, hlavním městě **Bosny** a **Hercegoviny**. Atentátníkem byl **Srb** Gavrilo **Princip**. Dne 28. 7. roku **1914** vyhlásilo **Rakousko-Uhersko** válku **Srbsku**.
2. *Trojspolek*: b), c), d), h), j); *Trojdhoda*: a), b), e), f), g), i), k), l); *oběma barvami*: Itálie.

strana 49

3. 1. ne, 2. ne, 3. ano, 4. ano, 5. ano, 6. ne, 7. ano, 8. ano, 9. ne; **tajenka**: ultimátum.
4. Dne 28. 7. roku **1914** vyhlásilo **Rakousko-Uhersko** válku **Srbsku**. Rakouský spojenec **Německo** vypovědělo válku **Francii** a **Rusku**. Celkově se do války zapojilo více než **30** států, a protože se bojovalo téměř na celém světě, označujeme tuto válku jako **světovou**. K novým zbraním patří např.: **opakovací pušky nabíjené zezadu**, **tanky**, **kulometry**, **dalekonosná děla**, **stíhací letadla**, **vzducholodě**, **bojové plyny (yperit)**. Boje probíhaly na 4 frontách, a to: **západní** (nejkrvavější), **východní**, **srbské** (kde válka začala) a **italské**.
5. 1. *původní členové Trojdhody*: Velká Británie, Francie, Rusko; 2. *původní členové Trojspolku*: Rakousko-Uhersko, Německo, Itálie; 3. *spojenci Trojdhody*: Belgie, Srbsko, Portugalsko, Řecko, Rumunsko, Itálie; 4. *spojenci Trojspolku*: Bulharsko, osmanská říše; 5. *neutrální státy*: Španělsko, Albánie, Švýcarsko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Švédsko.
6. a) Francie + Velká Británie + USA proti Německu; b) Německo + Rakousko-Uhersko proti Rusku; c) Srbsko proti Rakousko-Uhersku; d) Itálie proti Rakousko-Uhersku.

strana 50

7. Nejkrvavější byla **západní** fronta, kde proti Německu bojovaly **Velká Británie**, a **Francie**, od roku 1917 i **USA**. Po několika týdnech se manévrová válka změnila v **zákopovou**. Nejtěžší boje probíhaly roku 1916 v bitvě u **Verdunu** a v bitvě při řece **Sommě**, v níž Britové použili první **tank**. Němci chtěli omezit **zásobování** Velké Británie, proto ničili ponorkami neutrální lodě **USA**, a tak vstoupily v roce 1917 **USA** do války na straně **Trojdhody**. Po zániku **východní** fronty (jaro 1918) přesunulo **Německo** síly na západ. Nakonec ale Německo požádalo o **příměří**.
8. 1. ano, 2. ne, 3. ne, 4. ne, 5. ano, 6. ano; **tajenka**: mlýnek na maso.
9. Na východní frontě bojovalo Rakousko-Uhersko a **Německo** proti **Rusku**. Roku 1917 došlo v **Rusku** k revolucím, a proto Rusko vystoupilo z války. Tak přestala existovat **východní** fronta. Na **srbské** frontě spolu bojovaly **Rakousko-Uhersko** a Srbsko. Na **italské** frontě proti sobě stály **Rakousko-Uhersko** a Itálie, původně člen **Trojspolku**. Itálie přešla v roce 1915 na stranu **Trojdhody** za příslib získání nových **území**. Na této frontě se proslavili **čeští** vojáci.
10. 1. Srbsku, 2. ponorkami, 3. Verdunu, 4. USA, 5. tanky, 6. Trojspolek, 7. Hercegovinu, Bosnu, 8. Itálie, 9. Sarajevu, 10. zákopovou, 11. Rusko, 12. kolonie, 13. bojový plyn; **tajenka**: brestlitevský.

strana 51

11. N V březnu roku 1918 skončila válka na **východní** frontě, kdy Rusko uzavřelo mír se státy **Trojspolku**. Nejdéle se bojovalo na **západní** frontě. Dne 11. 11. roku **1918** bylo uzavřeno příměří **Německa** a států **Trojdhody**. Oficiálně byla první světová válka ukončena podepsáním **mírových** smluv na konferenci ve Versailles. Byly svrženy tři monarchie: v **Rakousko-Uhersku**, **Německu** a **Rusku**.
12. *vítězné státy*: Francie, Belgie, Velká Británie, Portugalsko, Itálie, Rumunsko, Řecko; *poražené státy*: Rakousko-Uhersko, Německo, Bulharsko, Turecko; *nově vzniklé státy*: Československo, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Finsko, Rusko (SSSR), Jugoslávie; *neutrální státy*: Norsko, Švédsko, Dánsko, Nizozemí, Švýcarsko, Španělsko, Albánie.
13. 1. c); 2. b); 3. d); 4. a); 5. c); 6. a); 7. c); 8. b); 9. b); 10. b); 11. a).

strana 52

1. Rusko utrpělo ve válce značné ztráty, lidé v zemi **hladověli**, a proto rostl odpor k **válce**. Ze stavu v zemi vinili **Mikuláše II.** Ten po **únorové** revoluci (podle současného kalendáře proběhla v **březnu**) odstoupil, vystřídala ho **prozatímní** vláda, která obnovila boje na **východní** frontě, což vyvolalo **odpor** lidu. Toho využili **bolševici**, kteří pod vedením Vladimíra Iljiče **Lenina** uskutečnili státní převrat zvaný **Říjnová** revoluce (proběhla v **listopadu**). Bolševici uzavřeli v březnu 1918 mír s **Německem** a **Rakousko-Uherskem**. Rusko kvůli tomu **ztratilo** rozsáhlá **území**. Bolševici tvrdili, že vytvoří společnost, v níž si budou všichni **rovni**. Půdu rozdělili rolníkům, **továrny**, doly a obchody zestátnili. Došlo k **úpadku** hospodářství. Propukla **občanská** válka mezi **bolševiky** a jejich odpůrci. Probíhala v letech 1918–1922 a skončila vítězstvím **bolševiků**. Roku 1922 se z Ruska stal **totalitní** stát nazvaný **Sovětský svaz**.
2. 1. listopadu, 2. únorová, 3. banky, doly, 4. bolševici, 5. Mikuláš II., 6. republiku, 7. Trojspolek, 8. Sovětský svaz, 9. továrny, 10. občanská, 11. Lenin, 12. totalita, 13. prozatímní vláda; **tajenka:** Trockij, Stalin.
3. 1. – e), 2. – f), 3. – d), 4. – b), 5. – g), 6. – h), 7. c), 8 – a).
4. bolševici – „ti, co mají většinu“, člen komunistické strany v Rusku (Sovětském svazu); legionáři – vojáci bojující v legiích – dobrovolnických jednotkách, které za 1. světové války stály na straně Trojdohody; Sovětský svaz – označení Ruska od r. 1922 po vítězství bolševiků v občanské válce; totalita – režim, v němž je veškerý život společnosti ovládnán a kontrolován vládnoucí politickou stranou (či církví apod.).

strana 53

1. V zázemí se průmysl se přeorientoval na **válečnou** výrobu. Špatná hospodářská situace si vynutila zavedení **přídělového** systému, lidé si mohli koupit jen určité množství zboží na **lístky**. Rozmáhal se černý **trh**. Během války byla zavedena **cenzura** (kontrola zveřejňovaných informací). Protistátní jednání bylo trestáno nejen pokutováním, ale i **vězněním**. Roku 1916 se stal císařem **Karel I.**, který **měl** zájem na ukončení války. Udělil **milost/amnestii** politickým vězňům. Karel I. byl poslední rakousko-uherský **císař** a český **král**.
2. František Ferdinand d' Este.
3. 1. Versailles, 2. Sommě, 3. cenzura, 4. černý, 5. Trojspolek, 6. lístky, 7. bolševici, 8. Karel I.; **tajenka:** amnestie; udělení milosti.
4. Čeští vojáci tvořili **rakouskou** armádu. Odmítali bojovat proti „svým **bratrům Slovanům**“, a proto přebíhali na stranu „nepřítele“, kde tvořili dobrovolnické vojenské jednotky zvané **legie**. Legionáři se proslavili v bitvě u **Zborova**. Zasáhli do občanské války v Rusku, kde bojovali proti **bolševikům**. O vznik samostatného českého a **slovenského** státu usiloval zahraniční **odboj** s centrem v **Paříži**. V jeho čele byli **Tomáš Garrigue Masaryk**, **Edvard Beneš** a **Milan Rastislav Štefánik**. Boj legií na straně **Trojdohody** přispěl i k tomu, že vítězné mocnosti (**Francie, Velká Británie** a **USA**) podpořily vznik **samostatného** Československa. V lednu 1918 byla v Praze přijata **Tříkrálová** deklarace, prohlášení požadující právo na **sebeurčení** národa. Dne **28. října** roku **1918** byla vyhlášena **samostatnost** Československa.
5. František Josef I.

strana 54

6. 1. Američané, 2. legie, 3. Masaryk, 4. Karel I., 5. Zborova, 6. amnestie, 7. Tříkrálová, 8. Trojdohody, 9. bolševikům, 10. Štefánik, 11. Beneš, 12. Sarajevo, 13. tank, 14. zákopovou; **tajenka:** Československo; nový stát, který vznikl po 1. světové válce po rozpadu Rakousko-Uherska.
7. 1. Tomáš Garrigue Masaryk, 2. Eduard Beneš, 3. Milan Rastislav Štefánik, 4. František Josef I.
8. 1. c); 2. c); 3. c); 4. c); 5. a); 6. a); 7. b).

strana 55

1. a) absolutismus, b) ústava, c) desátky, d) samoděržaví, e) nevolnictví, f) parlament, g) Bastila, h) gilotina, i) cenzura, j) buržoazie.
2. a) USA, b) Prusko, c) Rusko, d) Polsko, e) Rusko, f) Prusko a habsburská monarchie/Rakousko, g) osmanská říše, h) Anglie (Velká Británie), i) Velká Británie (Anglie), j) Maďarsko, k) osmanská říše (Turecko), l) Rusko a osmanská říše (Turecko) + Velká Británie, Francie.
3. a)–6, b)–9, c)–3, d)–5, e)–1, f)–8, g)–4, h)–7, i)–2.
4. 1. – d), 2. – d), 3. – a), 4. – c), 5. – b).
5. b).
6. 1. novogotika, 2. klasicismus, 3. baroko, 4. secese.

strana 56

7. a), c), d).
8. c).
9. c), d), f).

10. b).
11. a) Otto von Bismarck, b) Ludvík XIV., c) George Washington, d) Napoleon Bonaparte, e) Oliver Cromwell, f) Friedrich II., g) Viktorie, h) Petr I. Veliký, i) Ludvík XVI., j) Abraham Lincoln, k) Jakub I., l) Kateřina II. Veliká.
12. a) robota – Ferdinand I., 1848, b) nevolnictví – Josef II., 1781.
13. e), h).
13. Záminkou k 1. světové válce byl **atentát** na rakouského **následníka** trůnu spáchaný dne 28. 6. roku **1914** v **Sarajevu**. Nejtěžší boje 1. světové války probíhaly na **západní** frontě. V roce 1917 vstoupily do války **USA**. V **Rusku** došlo roku 1917 k revoluci, moci se zde chopili **bolševici**. Válka skončila vítězstvím **Trojdhody**. K novým zbraním patřily např.: **opakovací pušky nabíjené zezadu, tanky, kulometry, dalekonosná děla, stíhací letadla, vzducholodě, bojové plyny (yperit)**. K vzniku Československa přispěly **legie** (dobrovolnické vojenské jednotky) bojující na straně **Trojdhody** a Československá národní **rada** sídlící v **Paříži**. Jejimi členy byli T. G. **Masaryk**, E. **Beneš** a M. R. **Štefánik**.
15. a), e), f), g), c) – (Itálie sice byla členem Trojspolku do roku 1915, ale do bojů na jeho straně nezasáhla).